

Олена А. Овечкіна¹, Сергій А. Єрохін², Дмитро М. Прокопенко³

ПРОЦЕС ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ МАКРОЕКОНОМІКИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД: АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОНТЕКСТУАЛІЗАЦІЇ Й СТРУКТУРИЗАЦІЇ

Стаття присвячена вдосконаленню процесу прогнозування відновлення й розвитку вітчизняної макроекономічної системи у повоєнний період. Показано, що невизначеність і непередбачуваність змін внутрішнього і зовнішнього середовища, актуалізують значущість розробки більш точних прогнозів і сценаріїв майбутньої економічної дійсності. Показано, що численні моделі повоєнної вітчизняної економіки є спрощеним, абстрактним відбитком мінливої економічної реальності. Термінологія, яка застосовується в моделях, різниться за тлумаченням, роллю у розгортанні основних ідей. Проведено розрізнення контексту термінів за їх призначенням у формуванні тенденцій розвитку об'єктивної економічної реальності та у проектуванні сценаріїв майбутньої економічної дійсності відповідно цілям держави (керуючої підсистеми суспільства). Сформульована ідея циклічного характеру взаємозв'язків об'єктивного - суб'єктивного в процесі життєдіяльності суспільства. На підставі запропонованої ідеї проведена структуризація термінів, що описують зміни макроекономічної реальності. Показано доцільність розрізнення суб'єктивних і об'єктивних передбачень майбутньої економічної дійсності. Проведено порівняння сценаріїв відновлення й розвитку національної економіки, що представляють результати суб'єктивних передбачень. Підкреслено значущість прогнозів, що базуються на оцінках об'єктивної реальності.

Ключові слова: моделі, тенденції, тренди, траєкторії, сценарії, прогнози, стратегічні вектори, об'єктивне, суб'єктивне, циклічні взаємозв'язки.

Рис. 1. Табл. 2. Літ.38.

DOI: 10.32752/1993-6788-2026-1-300-437-450

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8259-6626>

² ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-1594-8984>

Olena Oviechkina, Sergiy Ierokhin, Dmytro Prokopenko

THE PROCESS OF FORECASTING DOMESTIC MACROECONOMIC DEVELOPMENT IN THE POST-WAR PERIOD: THE RELEVANCE OF TERMINOLOGICAL CONTEXTUALIZATION AND STRUCTURING

This article focuses on improving the process of forecasting the recovery and development of the domestic macroeconomic system in the post-war period. It demonstrates that the uncertainty and unpredictability of changes in the internal and external environments highlight the importance of developing more accurate forecasts and scenarios for the future economic landscape. It also shows that numerous models of the post-war domestic economy serve as simplified, abstract reflections of a dynamic economic reality. The terminology employed in the models varies in terms of interpretation and the role played in unfolding key concepts. A distinction is drawn regarding the context of these terms based on their function in shaping the development trends of objective economic reality and in designing scenarios for future economic conditions, aligned with the goals of the state (society's governing subsystem). The concept of a cyclical relationship between the objective and the subjective within the process of societal life is articulated. Based on the proposed con-

¹ Volodymyr Dahl East Ukrainian National University. Ukraine.

² National Academy of Management. Ukraine.

³ National Academy of Management. Ukraine.

cept, the terms describing changes in macroeconomic reality have been systematized. The study demonstrates the importance of distinguishing between subjective and objective projections of future economic reality. Scenarios for the recovery and development of the national economy—representing the outcomes of subjective projections—are compared. The significance of forecasts based on assessments of objective reality is emphasized.

Keywords: models, tendencies, trends, trajectories, scenarios, forecasts, strategic vectors, objective, subjective, cyclical interrelationships.

Peer-reviewed, approved and placed: 15.06.2026.

Постановка проблеми. Стратегічні й поточні проблеми, можливості, загрози та, відповідно, шляхи післявоєнного відновлення й розвитку вітчизняної економіки постійно знаходяться у полі зору науковців різних галузей знань. Урядові менеджери, соціологи, економісти, управлінці-практики концентрують увагу на сценаріях теперішнього й повоєнного відновлення вітчизняного національного господарства, оперуючи кількісними макропоказниками зростання ВВП, доходів, інвестицій тощо [1; 2], спираючись, в основному, на оцінки минулих періодів та позитивні очікування зовнішньої фінансової допомоги.

Інші дослідники, поєднуючи інструменти кількісного та якісного аналізу, проводять комплексне дослідження реального стану сьогоденної вітчизняної економіки не задля отримання розрахункових результатів, які за фактом не співпадають з передбаченнями, які у різних інституціональних структур різняться (зростання реального України від МВФ прогнозувалося на рівні 2% [3] чи на 5%-5,5% - від НБУ [4], а з метою розробки альтернативних композицій сценаріїв подальшого функціонування вітчизняної економіки, які можна застосовувати для прийняття рішень [5; 6; 7, тощо].

Утім, на сьогодні через посилення непередбачуваності зовнішніх впливів, невизначеності характеристик внутрішньої конфліктності підсистем політичних, інституціональних, соціальних, господарських відносин українського соціуму, об'єктивність будь-якого роду розроблених передбачень (очікувань, припущень, сценаріїв, прогнозів, тенденцій, траєкторій тощо) та вірогідність їх реалізації викликає значні сумніви. Це стосується також обґрунтованих на певний час (і адекватних реальності) теоретичних моделей функціонування й розвитку національних різнорівневих соціально-економічних підсистем, які, утім, також вимагають коригування, впорядкування й структуризації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом дослідження вітчизняних та іноземних науковців щодо передбачень заходів реконструкцій/розвитку повоєнної вітчизняної економіки «обертаються» навколо теоретичних питань:

а) визначення напрямів, стратегій післявоєнного розвитку (цивілізаційного, інформаційно-цифрового, сталого, регіонального, людиноцентричного тощо) у стратегічних моделях [8; 9; 10], у більш вузькому сенсі, можливостей-перспектив відновлення економіки України на основі аналізу її актуального стану і тенденцій (яких може бути достатньо багато) функціонування [11; 12];

б) формування й підтримки джерел фінансування (в основному, зовнішнього) відновлювальних державних заходів, на основі яких формуються інвестиційні моделі відновлення [13; 14; 15];

в) створення сприятливого інституціонально-правового середовища, фінансового клімату для активної підприємницької, інноваційної діяльності національних підприємств, які відбиваються у інституціонально-економічних моделях державно-приватного партнерства [16; 17];

г) нормативно-правового забезпечення післявоєнної відбудови України (акцент уваги на необхідності прийняття регуляторних актів щодо комплексної синхронізації дій влади та міжнародних партнерів для ефективного відновлення української інфраструктури) у інституціонально-правових моделях [18].

Будь-яка з наведених теоретико-логічних моделей, як, в принципі, будь-які інші макроекономічні моделі (графічна, функціонально-математична) є спрощеним, абстрактним відбитком складної і мінливої економічної реальності [19], яка взаємодіє із соціальними, інституціональними, історико-культурними, аксіологічно-духовними межами буття).

Про фрагментарну спрощеність моделей матеріальних (фізичних, механічних) об'єктів писали американські вчені Дж. Багготт, М.А. Нільсен, І.Л. Чуанг, характеризуючи концепцію квантових систем у суперпозиції (одночасному існуванні в кількох станах). Дослідники відмічали, що невизначеність стану системи є лише для дослідників, триваючи до моменту спостереження, коли ними фіксується певний конкретний стан цієї системи [20; 21]. Таке специфічне уявлення фізиків стало вірусним практично у всіх галузях науки, що вивчають матеріальний і соціальний Всесвіт, в якому його частинки (елементи) перебувають в декількох можливих станах одночасно.

Для дослідження економічних систем ідея суперпозиції отримує подвійний сенс для: по-перше, оцінки ступеню повноти отриманих дослідницьких результатів (вчені ідентифікують конкретний стан системи, хоча таких станів може бути безліч); по-друге, розуміння надзвичайної складності економічної реальності, близької до квантового світу, де поведінка людей і систем базується на невизначеності та множинності; по-третє, усвідомлення наявності розриву між теоретичними та емпіричними рівнями наукових досліджень, і недоцільності абсолютизації будь-яких моделей, понять, термінів.

В аспекті сказаного, слід також додати, що у наведених моделях, що представляють високий (логічний) рівень теоретичних досліджень, за яким розв'язується складна наукова проблема післявоєнного відновлення нормального функціонування системи та її подальшого розвитку, використовується термінологія більш нижчого дослідницького рівня – рівня «формування понять, навіть, термінів» [22] «тренди, «прогнози», «тенденції», «траєкторії», «сценарії» тощо), які: по-перше, з різними ступенями узагальнення і достовірності відображають поточний стан системи; по-друге, будучи неструктурованими, але задіяними у проектуванні, можуть за певних умов надавати спрощену, надто схематичну картину майбутнього; по-третє, провокувати зниження ефективності реалізації певних свідомо обраних (чи

випадково домінуючих) теоретичних моделей, в межах яких застосовується термінологія нижчих емпіричних рівнів дослідження.

Зважаючи на сказане, **метою дослідження** у даній роботі є розрізнення й впорядкування термінів, які супроводжують процеси дослідження сьогодишнього стану вітчизняної макrorівневої соціально-економічної системи й прогнозування етапів її відновлення й розвитку у поствоєнний період.

Основні результати дослідження. Визначення й порівняння сутності термінів, які використовуються в процесі вивчення станів взаємодіючих макроекономічних і соціальних систем, з позицій різних (емпіричного, теоретичного) рівнів їх дослідження, надало підстави визначити наступне:

- багатий термінологічний апарат використовується нині для: а) визначення реального стану, перед усім, макроекономічної системи та її змін у термінах «можливостей», «перспектив»; б) представлення напрямів руху макросистеми, використовуючи терміни «тенденції», «напрями», «тренди»; в) пропозиції суб'єктивних передбачень майбутньої дійсності у термінах «прогноз», «сценарій», «план», «стратегічний вектор» тощо;

- прогнозування майбутніх станів складного мінливого об'єкту – макроекономічної системи, проектування сценаріїв її розвитку стає вкрай проблемним і відповідальним, адже, емпіричні, тим більше, теоретичні моделі не можуть узагальнити зміни всіх її характеристик та численних чинників впливу;

- при використанні деяких термінів, наприклад, «траєкторія» вченими розраховуються зміни макропоказників-змінних: по-перше, за результатами минулих спостережень (тобто за даними, фіксуючими те, що вже сталося або відбувається прямо зараз), і які лише умовно можна екстраполювати на майбутнє; по-друге, без врахування значної кількості нових непередбачуваних зовнішніх і внутрішніх чинників впливу, «провокуючих» посилення невизначеності середовища, що підтверджується змінами траєкторій; по-третє, підсвідомого механістичного представлення економіки як сукупності елементів, утворюючих матрицю вертикально-горизонтальних зв'язків зі стабільною впорядкованістю і тенденціями розвитку, які достатньо легко виявити і представити у вигляді траєкторій. Натомість, ігноруючи трактування економіки як «живого» організму з нескінченними змінами на нано-, мікро-, мезо-, макrorівнях організації.

Ми вважаємо, що структуризація наведених вище термінів може бути здійснена за принципом діалектичної взаємодії (діалектики) суб'єктивного та об'єктивного в економічній реальності-дійсності. Згідно філософських джерел, присвячених філософським питанням наукового пізнання [23; 24], діалектика суб'єктивного та об'єктивного - це єдність реальних законів досліджуваного об'єктивного світу (об'єктивне) та їх суб'єктивного відображення у розумовій діяльності та свідомості вчених (суб'єктивне), при опосередкуванні цілеспрямованою діяльністю суб'єктів господарювання й управління, що формує циклічний характер взаємозв'язків [об'єктивного - суб'єктивного] в процесі життєдіяльності суспільства (рис.1).

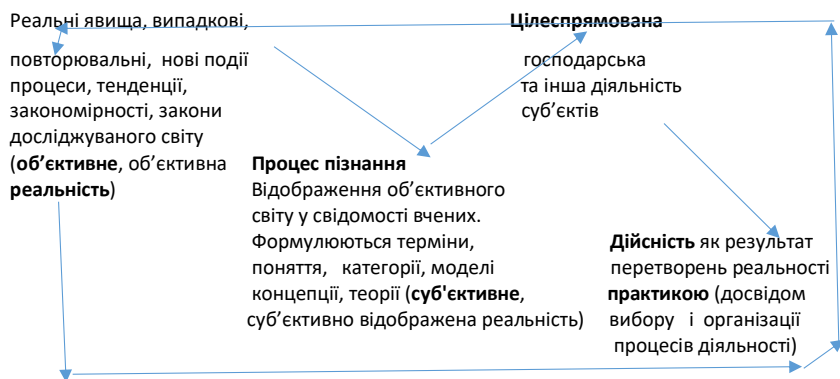

Рис. 1. Пізнання у системі зв'язків [об'єктивного – суб'єктивного] в процесі функціонування суспільства

Наведений рис. 1. підкреслює діалектичний характер процесу наукового пізнання, який визначає й вирішує протиріччя між тим, що являє собою об'єктивна економічна реальність і наявними знаннями про неї, що мають обмежений характер [23, с. 18] через: а) абстрагування від несуттєвих характеристик; б) посилення мінливості подій, процесів та, відповідно, їх невизначеності й непередбачуваності, з одного боку; та дійсністю, що сформувалася під впливом кожного разу цілеспрямованої господарської діяльності суб'єктів, які вільні враховувати або не враховувати досвід господарювання (набуту практику), з іншого боку.

З початком нового циклу взаємозв'язків [об'єктивного - суб'єктивного] оманливо «опанована» дійсність знов постає як сувора об'єктивна реальність, що вимагає вдосконалення гносеологічних, логічних та методологічних аспектів процесу пізнання. Як відомо, гносеологічний аспект пізнання пов'язаний з тим, як вчені відображають світ у своєму світоположенні; методологічний аспект визначає сукупність методів, прийомів і принципів дослідження; логічний аспект підкреслює важливішу характеристику дослідницького потенціалу вчених (повноту використання термінів, понять, категорій для побудови вірних ланцюжків міркувань). Вірні ланцюжки міркувань особливо важливі для розробки різного роду передбачень, визначення яких надано у табл. 1.

Коментуючи зв'язки термінів (табл.1), які відображають об'єктивну економічну реальність (макроекономічну систему), слід виділити такі її об'єктивні характеристики, як: 1) «довгострокові тенденції», що описують тривалий рух економічних процесів у певному напрямі; «напрями» довготривалих рухів – це (інтегральні) шляхи, що об'єктивно склалися, чи орієнтація руху декількох процесів; 2) «короткострокові тенденції» - поточні напрями руху економічних процесів; 3) тренди - поточні, масово модні напрями, що описують теперішню ситуацію (короткочасні об'єктивні процеси знаходяться під суб'єктивним впливом); 4) можливості – характеристика

Таблиця 1. Термінологія передбачень змін макроекономічної реальності

Відображення об'єктивної економічної реальності		Суб'єктивне передбачення майбутньої дійсності	Суб'єктивне втручання в процес функціонування реальної економічної системи (вплив на дійсність як результат перетворень реальності)
Терміни щодо характеристики (опису) реальності		Інструменти мислення про майбутнє	Керуючими підсистемами різних рівнів
Довгострокові тенденції – тривалий рух економічних процесів у певному напрямі	Напрямок (інтегральний) – шлях, орієнтація руху, процесу (повсякденної діяльності)	Прогноз - ймовірний результат руху системи до встановленої суб'єктами цілі (довгостроковий, середньостроковий, короткостроковий) Траєкторія - конкретна лінія руху, представлена через зміни певних макропоказників (історія показників) Сценарій - можливі варіанти розвитку подій за різних умов руху системи	Стратегічний вектор /вектор розвитку – куди саме має рухатися система, ігноруючи дрібні коливання
Короткострокові тенденції - поточні напрями руху економічних процесів	Тренд - це поточний, масово-модний напрям, що описує теперішній стан справ		План - докладна про грама дій із конкретними кроками та термінами щодо намагань суб'єктів зробити їх самостійно, на відміну від подій, які відбуваються об'єктивно
Можливості – здатності системи формувати ресурсні потенціали			
Перспективи - результати дії різноспрямованих зовнішніх та внутрішніх чинників на функціонування економічної системи та/чи її складових			

здатностей системи формувати ресурсні (факторні) потенціали й використовувати їх; 5) перспективи - результати дії різноспрямованих зовнішніх й внутрішніх, суб'єктивних та об'єктивних чинників на функціонування економічної системи та/чи її складових.

Так, серед численних зовнішніх чинників виділяються: російська воєнна агресія; вплив цифровізації, глобалізації; фінансова допомога у формі пільгових кредитів, грантів; вимоги щодо проведення екологічної модернізації, декарбонізації тощо. До внутрішніх чинників в основному відносять: наявність сировинної та низько технологічної моделі економіки; сировинна орієнтація експорту, відтік трудових ресурсів тощо [25; 26; 27].

Переходячи до проблематики суб'єктивного передбачення майбутньої дійсності, відмітимо такі інструменти мислення про майбутнє (майбутню дійсність), як: 1) прогнози - ймовірні результати руху системи до встановленої суб'єктами цілі (довгостроковий, середньостроковий, короткостроковий, пошуковий, нормативний тощо прогнози); 2) траєкторії - конкретні лінії руху об'єкта в минулому чи теперішньому, представлені через зміни певних макропоказників (так звані «історії показників»), зазвичай, не мають значних викривлень для короткострокових прогнозів; 4) сценарії – розроблені вченими можливі варіанти розвитку подій за різних умов руху системи,

ймовірність реалізації яких залежить від: повноти оцінки чинників впливу на майбутнє; глибини, швидкості й раптовості змін у системі; обраних кількісних і якісних методів оцінки; аргументованості зроблених висновків й неупередженості дослідницьких позицій вчених тощо.

Нарешті, при переході до понять «стратегічний вектор», «план» мова йдеться більшою мірою про суб'єктивні цілі інституціональних акторів (держава, підприємства, організації) господарських, політичних, соціальних підсистем суспільства, і значно меншою мірою – про цілі персоніфікованих суб'єктів (домогосподарств, індивідів). Стратегічний вектор розвитку означає, куди саме, на думку держави як керуючої підсистеми, має рухатися макроекономічна система (інтегральним шляхом модернізації [28], чи шляхом реструктуризації економіки [29], та/або шляхом цифровізації [30] та/чи які заходи мають бути здійснені за цим вектором розвитку (наприклад, залучення міжнародних інвестицій, створення сприятливого інвестиційного клімату, відновлення критичної інфраструктури, відновлення промисловості, енергетична незалежність, повернення, збереження та розвиток трудових ресурсів тощо [31; 32]. Звідси, план – перелік дій суб'єктів з конкретними кроками та термінами щодо досягнення цілей, які з певною (навіть високою) ймовірністю можуть суперечити реальному перебігу подій.

Суперечність суб'єктивних рішень внутрішній логіці процесів і тенденцій об'єктивної реальності робить, на нашу думку, дійсність більш непередбаченою, некерованою й навіть «агресивною», що до речі відображено у концепції ТАСІ-світу, яка описує середовище глобальної турбулентності, випадковості, хаотичності, ворожості [33; 34], і значно посилює вимоги до процесу і результатів пізнання реальності та її моделювання, тим більш, прогнозування науковцями та прийняття на цій теоретико-емпіричній основі відповідних рішень державними інститутами.

Ми вважаємо, що серед інструментів суб'єктивного передбачення майбутньої економічної дійсності, сценарії є більш адекватним способом відображення майбутніх умов господарювання, особливо не піддаючись упередженню суб'єктів будь-яким чином досягти поставленої цілі(лей).

Утім існують праці вчених, аналітичні огляди різних управлінських структур, в яких проведено достатньо об'єктивний неупереджений аналіз реальності пропонованих заходів. Так, в роботі вітчизняних авторів В. Прохорової, О. Шкуренко, А. Бабічева, А. Поліванцева [7], які на основі SWOT-аналізу визначили сильні та слабкі сторони економіки України й ключові чинники, що вплинуть на її повоєнний стан (рівень міжнародної підтримки та внутрішнє інституційне середовище), й обумовлять певні сценарії економічного відновлення.

При збереженні/зростанні міжнародної вітчизняна економіка може очікувати на інтенсивний розвиток. Цей сценарій, пишуть автори, розглядається як оптимістичний варіант, оскільки стає можливим структурна перебудова економіки України за рахунок коштів міжнародних фінансових інституцій, покращення інвестиційного клімату та впровадження інноваційних технологій. Другий сценарій «повільного розвитку» засновується на скороченні міжнародної підтримки. «При нестачі власних

фінансових ресурсів неможливо забезпечення стрімкого економічного зростання, масштабних науково-дослідних розробок, високої інвестиційної та інноваційної активності. Наслідками такого сценарію стануть подальше старіння населення, дуже повільне підвищення рівня життя та збереження високого рівня еміграції до розвинених країн» [7, с. 30].

При проблемності «збереження усталеного стану», тобто стану довоєнного періоду, найбільш вірогідним є сценарій «втрачені можливості». Автори цілком вірно зауважують, що «через недосконалість інституційного середовища та високий рівень корупції можуть бути втрачені можливості для структурної перебудови української економіки та її інтеграції у світову економіку, ...що також може негативно позначитися на рівні життя населення», не припинить еміграцію економічно активних і найбільш освічених громадян. Нарешті, останній сценарій: «ліквідація економіки» є найгіршим варіантом розвитку України після завершення війни. Його реалізація може призвести до стрімкої деградації української економіки та соціальної сфери і, як наслідок, до значної еміграції населення [7, с.30].

Фахівці Українського інституту майбутнього виділили п'ять вірогідних сценаріїв розвитку майбутнього [35], використовуючи за суттю термін «траєкторія», що представлено у табл.2, коментуючи яку, ми маємо відзначити перед усім логічність виконаного пошукового прогнозування, за яким визначаються можливі вірогідні сценарії досягнення майбутніх станів системи. Мається на увазі умовне продовження в майбутнє тенденцій розвитку досліджуваної макроекономічної системи в минулому і сьогоденні, «абстрагуючись від пропонованих рішень, дій, на основі яких можливо радикально змінити тенденції, викликати часом самоздійснення або саморуйнування прогнозу» [36], тобто, відмовляючись від упереджених цілей і дій.

Вченими з максимальною вірогідністю (32%) визначено інерційний сценарій в якості базового через своєрідний синтез зовнішніх і внутрішніх умов, який можна охарактеризувати трьома положеннями: фінансова залежність від іноземних кредитів, декларативність реформ, відтік працездатного населення. Такі соціально-економічні реалії ніяк не сприяють можливості застосування проривного, оптимістичному сценарію з повною реформацією економіки, вірогідність якого, утім, оцінена у 17%. На нашу думку, сценарії «часткова реформація» і «стагнація» є більш вірогідними (їх сумарна вірогідність складає 39%) за наведеним прогнозом, і через затяжну і руйнівну війну та катастрофічну зовнішню фінансову заборгованість, зростатиме.

Утім, існують суб'єктивні позитивні сценарії, розроблені в межах так званого нормативного прогнозу, за яким визначаються можливі стани системи в процесі досягнення поставленої суб'єктивної мети. Так, до економіко-політичних заходів в основному позитивного сценарію відновлення вітчизняної економіки (фактично, планів) відносять: 1) модернізацію структури економіки та відновлення інфраструктури; 2) стимулювання державою економічної та інноваційної активності підприємств (публічні інвестиції в пріоритетні види діяльності, державно-приватне партнерство у

відновленні інфраструктури); 3) державні програми підтримки бізнесу (державні гарантії за кредитами та компенсація відсоткових ставок); 4) стимулювання імпортозаміщення; 5) подальший розвиток системи багаторівневого врядування; 6) активні інституціонально-правові реформи; 7) творче запозичення вдалого іноземного досвіду реформування тощо [37; 38].

Таблиця 2. Вірогідні сценарії відновлення макросоціально-економічної системи України

Назва сценарію/ вірогідність, %	Опис траєкторії	Зовнішні умови і результати	Внутрішні умови і результати
Інерція (Базовий) повільне відновлення економіки 32 %	Середньорічне зростання 5,4%, ВВП у 2035 році – (300–355 млрд дол)	Отримання зовнішньої фінансової допомоги, кредитів	Точкові та/або декларативні реформи, збереження значної частини українців за кордоном та висока залежність фінансової стабільності від зовнішньої допомоги
Часткова реформація 22%	Зростання на 12,6%, ВВП – (400–686 млрд дол)	Незначний приплив ПІІ, кредитів, фінансової допомоги	Висока залежність фінансової стабільності від зовнішньої допомоги
Оптимістичний (проривний, «повна реформація») 17%	ВВП у 2035 році - (700-780 млрд дол)	Значний приплив ПІІ, акцент на «зеле ному» відновленні та переході до глибокої євроінтеграції	Швидкий запуск верховенства права, масштабне повернення українців з-за кордону та перетворення оборонних розробок на цивільний технологічний сектор
Стагнація 17%	Зростання 2% на рік, ВВП – (190– 200) млрд дол	Мінімальні ПІІ	Високе боргове навантаження, низькі темпи виробництва, падіння реальних доходів та рівня життя населення
Криза (Найгірший) 12%	Зростання 0,5%, ВВП – (162–172 млрд дол)	Зменшення фінансової допомоги	Глибока деградація та скорочення капіталу суспільства

Висновки. Викладений в роботі матеріал дозволяє зробити наступні узагальнення:

1) на сьогодні через посилення непередбачуваності зовнішніх впливів, невизначеності змін внутрінаціональних політико-інституціональних, соціально-економічних відносин українського суспільства значно актуалізується необхідність розробки більш якісних об'єктивних передбачень майбутніх станів макроекономічної системи;

2) вирішення цього питання має, на нашу думку, базувалося на: а) уточненні контексту термінів «тенденції», «напрями», «можливості», «перспективи», «прогнози», «сценарії», «траєкторії» тощо на основі застосування принципу діалектичної взаємодії суб'єктивного та об'єктивного в економічній реальності-дійсності; б) структуризації означених термінів в процесі пізнання об'єктивної економічної реальності, та їх використання в процесі розробки відповідних заходів, які реалізуватимуть суб'єктивні цілі зі створення бажаної (для соціуму та/чи управлінського апарату) економічної дійсності;

3) дослідникам, аналітикам, урядовими менеджерам, враховуючи посилення невизначеності і непередбачуваності внутрішнього і особливо зовнішнього середовища, доцільно розділяти два види сценаріїв і прогнозів: а) ті, що відображають вірогідні тенденції розвитку самої об'єктивної макроекономічної системи; б) ті, в яких альтернативні сценарії розвитку економіки показуються різними траєкторіями, що у сукупності надаватимуть картину економічної дійсності залежно від запланованих і здійснених дій інституціональними суб'єктами (у розширеному переліку - державою, органами самоврядування, підприємствами, організаціями, спілками тощо).

Подальші дослідження можуть бути пов'язані з знаходженням точок перетину суб'єктивних й об'єктивних аспектів розробки прогнозів майбутньої економічної дійсності для підвищення результативності досягнення суб'єктивних цілей й більш вірогідного підтвердження передбачень.

1. Якою буде економіка України до 2029 року: два сценарії уряду. URL: <https://finclub.net/news/yakoiu-bude-ekonomika-ukrainy-do-2029-roku-dva-stsenarii-uriadu.html>.

2. ГераЛ. Війна не зупинить зростання? НБУ розкрив сценарій розвитку економіки на найближчі роки. URL: <https://trueua.info/news/viyna-ne-zupinit-zrostannya-nbu-rozkriv-scenariy-rozvitku-ekonomiki-na-nayblizhchi-roki>.

3. МВФ покращив прогноз зростання ВВП України у 2023 році до 2% <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3772088-mvf-pokrasiv-prognoz-zrostanna-vvp-ukraini-u-2023-roci-do-2.html>.

4. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua>.

5. Україна: Сценарії відновлювального зростання консенсус-прогноз. Міністерство економіки України. Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування. 2024. №57. 27 с. URL: <https://www.me.gov.ua/view/8cb09ebf-56da-49d0-b442-9a84f126e768>.

6. Два сценарії для економіки України: що Кабмін заклад у прогноз на 2027–2029 роки. <https://vchasno.org.ua/ukraine/dva-stsenarii-dlia-ekonomiky-ukrainy-shcho-kabmin-zaklav-u-prohnoz-na-2027-2029-roky/>.

7. Prokhorova V., Kravchenko O., Shkurenko O., Babichev A., Polivantsev A. Study of priority directions of economic recovery of Ukraine based on scenario modelling. *Economics of Development*. 2025. №24(1). P. 26-34. doi: 10.63341/econ/1.2025.26.

8. Рудевська В., Швець Н., Танасе В. Цивілізаційний розвиток як передумова прогресу в досягненні цілей сталого розвитку. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*. 2024. №1(51). P.86–96. DOI: <https://doi.org/10.55643/ser.1.51.2024.550>.

9. Зверяков М.І. Формування моделі економічного розвитку в нових історичних реаліях. *Економіка України*. 2022. № 8. С.3-19. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.003>.

10. Організаційно управлінські основи розвитку територіальних громад в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення: колективна монографія / колектив авторів за загальною редакцією д.е.н., проф. Вдовічена А.А. Чернівці: Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, 2025. 276 с.

11. Хмарська І., Кучерява К., Клімова І. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип.42. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>.

12. Івата В. В., Прокопів Ю.О., Сіманавічене Ж. Проблеми та перспективи відновлення економіки України в післявоєнний період. Problems and prospects of post-war period Ukrainian economy recovery / Збірник наукових праць НУК. Миколаїв: Гельветика, 2023. № 4 (493). С. 150–158. URL: <https://eir.nuos.edu.ua/handle/123456789/8184>.
13. Материнська О.А., Пустова П.Д. Відновлення та розвиток: інвестиційні перспективи України після війни. Економіка та суспільство. 2024. Вип. №64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-282>.
14. BakD., LeeH., Biglaiser G. The Role of Foreign Direct Investment in Post-Conflict Economic Recovery and Peace-Building. Foreign Policy Analysis. 2024. Vol.21.No1. DOI: <https://doi.org/10.1093/fpa/orae032>.
15. Ковель П.М. Аналіз надходження прямих іноземних інвестицій в Україну. Бізнесінформ. 2024. No 3. С.87–95. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-87-95>.
16. Свірко С.В., Власюк Т.О., Шевчук О. А., Супрунова І.В. Державно-приватне партнерство як інструмент інноваційного розвитку урбанізованих територій. Економіка, управління та адміністрування. 2023. №1(103). С.118–127. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-1\(103\)-118-127](https://doi.org/10.26642/ema-2023-1(103)-118-127).
17. Чернецька Т. Залучення інвестицій на засадах державно-приватного партнерства в умовах повоєнної розбудови національного господарства: передумови та інструментарій. Економічний простір. 2024. No190. С.294–299. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-53>.
18. Орлова О.С. Післявоєнна відбудова України: аналіз окремих програмних засад. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. No3. С.189–194. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.31>.
19. Небава М.І. Методологічні і методичні аспекти макроекономічного аналізу. Макроекономічні моделі та наукові основи їх побудови. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/14nebava_teoriya_makroekonomiki/1_3.htm.
20. Baggott, J. (2020). Quantum Reality: The Quest for the Real Meaning of Quantum Mechanics - a Game of Theories. Oxford University Press.
21. Nielsen, M. A., & Chuang, I. L. (2010). Quantum Computation and Quantum Information. Cambridge University Press.
22. Емпіричні та теоретичні методи пізнання. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/42.htm>.
23. Методологія наукових досліджень [Електронний ресурс]: навч. посіб. / В. М. Булавинець, В. П. Горин, О. В. Квасниця [та ін.]; за ред. В. П. Горина. Тернопіл: Осадця Ю. В., 2023. 170 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/49323>.
24. Об'єктивна і суб'єктивна діалектика, їх співвідношення. URL: <https://studies.in.ua/shpo-ra-filosofy/624-33-obyektivna-subyektivna-dialektika-yih-spvvdnozhennya.html>.
25. Орел Ю.Л., Прочан А.О., Нестеренко О.П. Перспективи післявоєнного відновлення економіки України: реалії сьогодення. Академічні візії. 2024. Випуск 31. С.1-13. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11096562>.
26. Охріменко О., Попов Р. Повоєнна відбудова України: потенціал та стратегія перетворень. Економіка та суспільство. 2022. № 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-7>.
27. Печенюк А.В. Перспективи екологізації економіки України в умовах європейської інтеграції. Інноваційна економіка. 2023. №1(93). С. 99-108. DOI: 10.37332/2309-1533.2023.1.14.
28. Вовк О. Теоретико-методичні засади імплементації модернізаційної концепції у просторово-інноваційному розвитку економічних систем. Сталий розвиток економіки. 2026. Вип. №6 (57). С. 661-667. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-57-91>.
29. Костик Є., Чекаловська Г. Структурна трансформація економіки України в умовах глобалізації. Економіка та суспільство. 2024. Вип.68. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-13>.
30. Палієнко Т.П. Цифровізація економіки України в контексті повоєнного відновлення / Цифрова економіка: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 5-6 червня 2025 р.) / [упоряд. Осипова О. І.]; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана [та ін.]. Київ: КНЕУ, 2025. С. 348-353. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/39009>.
31. Войтович Л. М., Федик М. В. Стратегія повоєнного відновлення економіки України в умовах євроінтеграції. Економіка та суспільство. 2024. Випуск 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-112>.
32. Вовк О. М., Ковальчук А. М., Сафонік Н. П. Проектування векторів відновлення інфраструктури вантажних перевезень. Наукові інновації та передові технології. Серія «Економіка». 2023. № 7(21). С. 219–232. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-7\(21\)-219-232](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-7(21)-219-232).

33. Cascio Jamais. Facing the Age of Chaos. (2020, April 29). URL: <https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d>.

34. Чалюк Ю. О. Глобальний соціально-економічний розвиток в умовах VUCA, SPOD, DEST та BANI світу. Економіка та суспільство. 2022. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-21>.

35. Касіян В. Аналітики описали п'ять сценаріїв розвитку економіки України до 2035 року. <https://biz.liga.net/ua/economic-policy/news/analytyku-opysaly-piat-stsenariiv-rozvytku-ekonomiky-ukrainy-do-2035-roku>.

36. Типи прогнозів: пошуковий, нормативний, вірогіднісний та ін. <https://studies.in.ua/socialno-politychne-prognozuvannya-shpargalky/4127-tipi-prognozuv-poshukoviy-normativniy-vrogdnsniy-ta-n.html>.

37. Возняк Галина В., Сороковий Д.О. Виклики та орієнтири відновлення економічного зростання регіонів України. Економіка та суспільство. 2023. Випуск 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-26>.

38. Бородіна О.А., Іванович Ляшенко. В.І. Повоєнне відновлення економіки: світовий досвід та спроба його адаптації для України. Вісник економічної науки України. 2022. №1. С. 121-134. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).121-134](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).121-134).

1. Yakiu bude ekonomika Ukrainy do 2029 roku: dva stsenarii uriadu. URL: <https://finclub.net/news/yakiu-bude-ekonomika-ukrainy-do-2029-roku-dva-stsenarii-uriadu.html>.

2. HeraL. Viina ne zupynynt zrostannia? NBU rozkryv stsenarii rozvytku ekonomiky na nayblizhchi roky. URL: <https://trueua.info/news/viyna-ne-zupinit-zrostannya-nbu-rozkryv-scenariy-rozvitku-ekonomiki-na-nayblizhchi-roki>.

3. MVB pokrashchuv prohnaz zrostannia VVP Ukrainy u 2023 rotsi do 2% <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3772088-mvf-pokrasiv-prognaz-zrostanna-vvp-ukraini-u-2023-roci-do-2.html>.

4. Natsionalnyi bank Ukrainy. Ofitsiinyi sait. URL: <https://bank.gov.ua>.

5. Ukraina: Stsenarii vidnovliuvannia zrostannia konsensus-prohnaz. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. Departament stratehichnogo planuvannia ta makroekonomichnogo prohnazuvannia. 2024. №57. 27 s. URL: <https://www.me.gov.ua/view/8cb09ebf-56da-49d0-b442-9a84f126e768>.

6. Dva stsenarii dla ekonomiky Ukrainy: shcho Kabmin zaklav u prohnaz na 2027–2029 roky. <https://vchasno.org.ua/ukraine/dva-stsenarii-dla-ekonomiky-ukrainy-shcho-kabmin-zaklav-u-prohnaz-na-2027-2029-roky/>.

7. Prokhorova V., Kravchenko O., Shkurenko O., Babichev A., Polivantsev A. Study of priority directions of economic recovery of Ukraine based on scenario modelling. Economics of Development. 2025. №24(1). R. 26–34. doi: 10.63341/econ/1.2025.26.

8. Rudievska V., Shvets N., Tanase V. Tsyvilizatsiinyi rozvytok yak peredumova prohesu v dosiahnenni tsilei staloho rozvytku. Socio-Economic Relations in the Digital Society. 2024. №1(51). R.86–96. DOI: <https://doi.org/10.55643/ser.1.51.2024.550>.

9. Zvieriakov M.I. Formuvannia modeli ekonomichnogo rozvytku v novykh istorychnykh realiakh. Ekonomika Ukrainy. 2022. № 8. S.3–19. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.003>.

10. Orhanizatsiino upravlinksi osnovy rozvytku terytorialnykh hromad v umovakh voiennoho stanu ta poviennoho vidnovlennia: kolektyvna monohrafiia / kolektyv avtoriv za zahalnoiui redaktsiiei d.e.n., prof. Vdovichen A.A. Chernivtsi: Chernivetskyi torhovelnoekonomichnyi instytut DTEU, 2025. 276 s.

11. Khmarska I., Kucheriava K., Klimova I. Osoblyvosti pisliavoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy. Ekonomika ta suspilstvo. 2022. Vyp.42. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>.

12. Ivata V. V., Prokopiv Yu.O., Simanavichene Zh. Problemy ta perspektivy vidnovlennia ekonomiky Ukrainy v pisliavoiennyi period. Problems and prospects of post-war period Ukrainian economy recovery / Zbirnyk naukovykh prats NUK. Mykolaiv: Helvetyka, 2023. № 4 (493). S. 150–158. URL: <https://eir.nuos.edu.ua/handle/123456789/8184>.

13. Materynska O.A., Pustova P.D. Vidnovlennia ta rozvytok: investytsiinyi perspektivy Ukrainy pislia viiny. Ekonomika ta suspilstvo. 2024. Vyp. №64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-282>.

14. BakD., LeeH., Biglaiser G. The Role of Foreign Direct Investment in Post-Conflict Economic Recovery and Peace-Building. ForeignPolicyAnalysis. 2024. Vol.21.No1. DOI: <https://doi.org/10.1093/fpa/orae032>.

15. Kovel P.M. Analiz nadkhodzhennia priamykh inozemnykh investysii v Ukrainu. *Biznesinform*. 2024. No 3. S.87–95. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-87-95>
16. Svirko S.V., Vlasuk T.O., Shevchuk O. A., Suprunova I.V. Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak instrument innovatsiinoho rozvytku urbanizovanykh terytorii. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*. 2023. №1(103). S.118–127. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-1\(103\)-118-127](https://doi.org/10.26642/ema-2023-1(103)-118-127).
17. Chernetska T. Zaluchennia investysii na zasadakh derzhavno-pryvatnoho partnerstva v umovakh povoiennoi rozbudovy natsionalnoho hospodarstva: peredumovy ta instrumentarii. *Ekonomichnyi prostor*. 2024. No190. S.294–299. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-53>.
18. Orlova O.S. Pisliavoienna vidbudova Ukrainy: analiz okremykh prohramnykh zasad. *Analychno-porivnialne pravoznavstvo*. 2024. No3. S.189–194. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.31>.
19. Nebava M.I. Metodolohichni i metodychni aspekty makroekonomichnoho analizu. *Makroekonomichni modeli ta naukovy osnovy yikh pobudovy*. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/14nebava_teoriya_makroekonomiki/1_3.htm.
20. Baggott, J. (2020). *Quantum Reality: The Quest for the Real Meaning of Quantum Mechanics - a Game of Theories*. Oxford University Press.
21. Nielsen, M. A., & Chuang, I. L. (2010). *Quantum Computation and Quantum Information*. Cambridge University Press.
22. Empyrychni ta teoretychni metody piznannia. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/42.htm>.
23. Metodolohiia naukovykh doslidzen [Elektronnyi resurs]: navch. posib. / V. M. Bulavynets, V. P. Horyn, O. V. Kvasnytsia [ta in.]; za red. V. P. Horyna. Ternopil: Osadtsa Yu. V., 2023. 170 s. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/49323>.
24. Obiektivna i subiektivna dialektyka, yikh spivvidnoshennia. URL: <https://studies.in.ua/shpora-filosofy/624-33-obyektivna-subiektivna-dialektika-yih-spivdnoshennia.html>.
25. Orel Yu.L., Prochan A.O., Nesterenko O.P. Perspektyvy pisliavoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy: realii sohodennia. *Akademichni vizii*. 2024. Vypusk 31. S.1-13. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11096562>.
26. Okhrimenko O., Popov R. Povoienna vidbudova Ukrainy: potentsial ta stratehiia peretvoren. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2022. № 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-7>.
27. Pecheniuk A.V. Perspektyvy ekolohizatsii ekonomiky Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehratsii. *Innovatsiina ekonomika*. 2023. №1(93). S. 99-108. DOI: [10.37332/2309-1533.2023.1.14](https://doi.org/10.37332/2309-1533.2023.1.14).
28. Vovk O. Teoretyko-metodychni zasady implementatsii modernizatsiinoi kontseptsii u prostoro-vo-innovatsiinomu rozvytku ekonomichnykh system. *Stalyi rozvytok ekonomiky*. 2026. Vyp. №6 (57). S. 661-667. URI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-57-91>.
29. Kostyk Ye., Chekalovska H. Strukturna transformatsiia ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2024. Vyp.68. URI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-13>.
30. Palienko T.P. Tsyfroviizatsiia ekonomiky Ukrainy v konteksti povoiennoho vidnovlennia / *Tsyfrova ekonomika: zbirnyk materialiv III Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii (m. Kyiv, 5-6 chervnia 2025 r.)* / [uporiad. Oshypova O. I.]; Kyivskiy natsionalnyi ekonomichnyi universytet imeni Vadyma Hetmana [ta in.]. Kyiv: KNEU, 2025. S. 348-353. URI: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/39009>.
31. Voitovych L. M., Fedyk M. V. Stratehiia povoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy v umovakh yevrointehratsii. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2024. Vypusk 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-112>.
32. Vovk O. M., Kovalchuk A. M., Safonik N. P. Proiektuvannia vektoriv vidnovlennia infrastruktury vantazhnykh perevezhen. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii. Seriya «Ekonomika»*. 2023. № 7(21). S. 219–232. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-7\(21\)-219-232](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-7(21)-219-232).
33. Cascio Jamais. *Facing the Age of Chaos*. (2020, April 29). URL: <https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d>.
34. Chaliuk Yu. O. Hlobalnyi sotsialno-ekonomichnyi rozvytok v umovakh VUCA, SPOD, DEST ta BANI svitu. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2022. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-21>.
35. Kasiian V. Analitkyk opysaly piat stsennariiv rozvytku ekonomiky Ukrainy do 2035 roku. <https://biz.liga.net/ua/economic-policy/news/analitkyk-opysaly-piat-stsennariiv-rozvytku-ekonomiky-ukrainy-do-2035-roku>.
36. Typy prohnoziv: poshukovyi, normatyvnyi, virohidnisnyi ta in. <https://studies.in.ua/socialno-politychne-prognozuvannya-shpargalky/4127-tipi-prognozv-poshukoviy-normativniy-vrogdnsniy-ta-n.html>.

37. Vozniak Halyna V., Sorokovyi D.O. Vyklyky ta oriientyry vidnovlennia ekonomichnoho zrostan-nia rehioniv Ukrainy. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2023. Vypusk 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-26>.

38. Borodina O.A., Ivanovych Liashenko. V.I. Povoienne vidnovlennia ekonomiky: svitovyi dosvid ta sprobа yoho adaptatsii dlia Ukrainy. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*. 2022. №1. S. 121-134. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).121-134](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).121-134).